VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp
Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Ympäristövaliokunta 17.1.2023

Asia: VNS 4/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035

Asia: VNS 6/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia

Luonnonsuojeluliitto kiittää ympäristöaliokuntaa mahdollisuudesta lausua aiheista.

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että suomalaisista yli 80 prosenttia on huolissaan ilmastokriisistä tai luontokadosta. Selvä enemmistä suomalaisista kannattaa tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuonna 2035. Etlan arvion mukaan Suomelle ei nykyisessä tilanteessa voida laskea päästövähennyspolkua hiilineutraaliuteen vuonna 2035, sillä Suomen hiilinielut romahtivat vuonna 2021.

Luonnonsuojeluliiton mielestä kaikki ilmastopoliittiset selonteot ovat riittämättömiä hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi ja ne tulee päivittää ilmastolain mukaisesti. Suurimmat puutteet liittyvät maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan.

Ilmasto- ja energiastrategia

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen energiapolitiikka jatkuu ristiriitaisena. Luonnonsuojeluliiton mielestä strategian painopisteen tulee olla energiansäästössä ja polttoon perustumattomissa uusiutuvissa teknologioissa.

Ilmasto- ja energiastrategiassa tavoitteena on lähes kaksinkertaistaa metsähakkeen käyttö (16–17 miljoonaan kuutiometriin vuodessa). Puun poltto ei kuitenkaan ole hiilineutraalia. Metsäbiomassan kasvava käyttö energiantuotannossa heikentää merkittävästi hiilensidonta ja aiheuttaa hiilivelkaa metsissä, joka on myös pitkällä aikavälillä suurempi kuin saavutetut fossiilipäästöjen korvaushyödyt. Puupolttoaineiden verottomuus kannustaa metsien energiakäyttöön tilanteessa, jossa yli puolet puun kuiva-aineesta menee energiaksi. Puun polton tuet vääristävät markkinaa ja hidastavat polttoon perustumattomien uusiutuvien käyttöönottoa.

Selontekoon on lisätty selvitys ilmaston, luonnon ja talouden kannalta kestävästä biomassan saatavuudesta polttoon vuoden 2022 aikana sekä yleinen tavoite selvittää ohjauskeinoja. **Selvitystä ei ole tehty työ- ja elinkeinoministeriössä viime vuoden aikana, mihin Luonnonsuojeluliitto on pettynyt.** Lähtökohtaisesti selvitys olisi hyvä asia, mutta riittämätön tilanteessa, jossa kilpailu puusta on kovaa ja hiilinielut ovat romahtaneet. EU-parlamentti otti kesällä kantaa suoraan metsästä peräisin olevan biomassan suorien ja epäsuorien tukien poistamiseksi ja tähän tulisi Suomessakin varautua.

Turpeen verokohtelu ei myöskään ole ilmasto- ja luontotavoitteiden tai vihreän siirtymän mukainen. Turpeen poltolle tulisi asettaa selkeä päättymispäivä kivihiilen tapaan. Turpeen uusi varmuusvarasto on haitallinen, sillä pitkän aikavälin huoltovarmuus ei voi enää perustua turpeeseen. Lausunnoissa mm. Ilmastopaneeli ja Suomen ympäristökeskus ovat huolissaan turpeen käytön jatkumisesta. Ilmastopaneeli ja Ilmatieteenlaitos ovat tähdentäneet, että turpeen polton tulee loppua Suomessa kokonaan.

Luonnonsuojeluliitto korostaa tarvetta vauhdittaa polttoon perustumattomia uusiutuvia myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Huoltovarmuus elää energiajärjestelmän mukana. Sen on perustuttava energialähteisiin, jotka ovat pitkällä aikavälillä kestäviä ilmaston- ja luonnon kannalta. Myös kotimaisuus ja saatavuus lähes kaikkialta on monipuolisen poltoon perustumattoman uusiutuvan energian järjestelmän etu. Selonteossa sanotaankin “polttoon perustumattomien tekniikoiden edistäminen on tärkeää myös huoltovarmuuden näkökulmasta, koska ne osaltaan korvaavat fossiilisten tuontipolttoaineiden käyttöä lämmöntuotannossa.” Toimenpiteet selonteossa ovat kuitenkin vaatimattomat.

Energiantuotannon aiheuttamien luontohaittojen välttämiseksi Do No Significant Harm (DNSH) periaatetteen lisäys energiatuen ehdoksi on tärkeä lisäys.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma

Suunnitelma tuo edistystä esimerkiksi öljylämmityksestä luopumiseen.

Taakanjakosektorin kipukohdat eli maatalouden, liikenteen ja kulutuksen päästövähennykset ovat suunnitelmankin heikkouksia.

Suunnitelman puutteena on, että se luottaa maankäyttösektorin joustoihin tavoitteen saavuttamisessa. Suomen hiilinielujen romahdettua vuonna 2021 **joustojen (0,45 Mt CO2-ekv/ vuosi) käyttömahdollisuutta ei voi pitää realistisena.** Lähtökohtaisesti joustojen käyttö ei ole myöskään oikeudenmukaista ja päästövähennysten pysyvyyden näkökulmasta fossiilisten polttoaineiden päästövähennysten tulisi olla ensisijaisia. Näin ollen suunnitelmaa tulee vahvistaa vastaavin päästövähennystoimin taakanjakosektorilla.

Kulutusperäisten päästöjen ohjaus jää kokonaisuutena heikoksi, ja niin sanottuihin poikkisektoraalisiin toimiin, kuten kuntien suunnitelmiin ja kuluttajien omaehtoisiin valintoihin, liittyy huomattavaa epäselvyyttä. Tämän seurauksena **lisäiset 0,4 miljoonan tonnin päästövähennykset ovat epäuskottavia.**

Luonnonsuojeluliiton mielestä KAISUun tulee liittää lisätoimia taakanjakosektorin tavoitteen saavuttamiseksi, kuten:

- Lisätoimia turvemaiden päästöjen vähentämiseksi
- Turpeen poltosta luopuminen myös niissä laitoksissa, jotka eivät ole päästökaupan piirissä
- Vero-ohjauksella ja julkisilla hankinnoilla vauhditetaan kasviproteiinien tuotantoa ja kulutusta
- Materiaalien kiertotalousasteen kasvattaminen
- Energiatehokkuuden ja -säästön vahvistaminen olemassa olevissa rakennuksissa jo ennen korjausrakentamisvaihetta
- Kansallinen tieliikenteen päästökauppa
- Kotimaan lentoliikenteen tukien karsiminen ja lentoveron asettaminen
- Toimet henkilöautoliikennesuoritteen laskemiseksi
- Tavoite kulutusperäisten päästöjen vähentämiselle ja aiheeseen liittyvien EU-aloitteiden tukeminen

Myös ilmastoruokaohjelma tulisi viimeistellä viipymättä ja siinä osoittaa lisätoimia lihan kulutuksen vähentämiseksi ja vaadittavan peltoalan pienentämiseksi. Kuten Suomen ympäristökeskuksen raportti toteaa, päästöjen vähentämiseksi Suomessa tarvitaan sekä ruokavaliomuutosta että turvepeltoihin puuttumista.

Lisätietoja

suojeluasiantuntija Hanna Aho, puh. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi

Lue myös aiemmat lausuntomme:

- KAISU: https://www.sll.fi/2022/01/14/lausuntopyynto-keskipitkan-aikavalin-ilmastopolitiikan-suunnitelmasta/
- Ilmasto- ja energiastrategia: https://www.sll.fi/2022/05/13/lausunto-kansallisen-ilmasto-ja-energiastrategian-luonnokseen/